CONSOLIDAREA IDENTITĂŢII EUROPENE PRIN EDUCAŢIE ŞI CULTURĂ

Simion ROŞCA[*]
https://orcid.org/0000-0001-9483-8485

CZU 37+008

Rezumat: *Ideea de identitate europeană revine din ce în ce mai frecvent în discursurile politice şi în mass media. Mai mult, se construiesc şi se finanţează programe atât la nivel regional, cât şi la nivel european, pentru a construi o identitate europeană, care să îmbine în mod armonios identităţile naţionale ale statelor membre. Îndeosebi astăzi se pune accent pe consolidarea identității europene prin educaţie şi cultură. Subiectul acesta a devenit prioritar pe ordinea de zi a Uniunii Europene, din 2017, când Comisia Europeană a prezentat comunicarea, către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic şi social european şi Comitetul Regiunilor cu titlul sugestiv Consolidarea identității europene prin educaţie şi cultură, care reprezintă contribuţia Comisiei Europene la reuniunea liderilor din 17 noiembrie de la Göteborg. În acest studiu se va efectua o analiză despre importanţa acestui document şi acţiunile care au urmat şi, îndeosebi, urmează să deruleze în UE şi în imediata vecinătate.*

Cuvinte-cheie: identitate europeană, educaţie, cultură, spațiu european al educației, diversitatea culturală.

[*] **Simion ROŞCA,** doctor în filosofie, profesor universitar interimar, Academia „Ştefan cel Mare" a MAI, simonrosca@gmail.com

CONSOLIDATION OF EUROPEAN IDENTITY THROUGHEDUCATION AND CULTURE

Abstract: *The idea of European identity returns more and more frequently in political speeches and in the mass media. Moreover, programs are built and financed both at the regional and at the European level, in order to build a European identity, which harmoniously combines the national identities of the member states. Especially today, the emphasis is on strengthening the European identity through education and culture. This subject became a priority on the agenda of the European Union, since 2017, when the European Commission presented the communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions with the suggestive title Consolidation of European identity through education and culture, which represents the European Commission's contribution to the leaders' meeting on 17 November in Gothenburg. In this study, an analysis will be made about the importance of this document and the actions that followed and, especially, are to take place in the EU and in the immediate vicinity.*

Keywords: european identity, education, culture, european space of education, cultural diversity.

Educația și cultura sunt cheia viitorului – atât pentru om, cât și pentru Uniunea Europeană şi toate ţările în ansamblu. Ele sunt modul în care transformăm o împrejurare în oportunitate, modul în care ne lărgim orizontul și modul în care creăm bazele pentru ceea ce înseamnă a fi european, în toată diversitatea acestui concept. Inclusiv şi impactul educaţiei şi culturii asupra consolidării identității europene.

Într-un context marcat de schimbări rapide și profunde survenite ca urmare a revoluției tehnologice și a globalizării, realizarea de investiții în mobilitatea de studiu, în cooperare și în dezvoltarea de politici inovatoare în domeniile educației, formării şi tineretului este esențială pentru construirea unor societăți reziliente, favorabile incluziunii și bazate pe coeziune și pentru susținerea competitivității Uniunii, contribuind totodată la consolidarea identității europene și la realizarea unei Uniuni mai democratice. Temele educației, formării și tineretului au ajuns câţiva ani în urmă în prim-planul

preocupărilor liderilor UE. În Declarația de la Roma, semnată la data de 25 martie 2017, liderii s-au pronunțat în favoarea unei „*Uniuni în care cetățenii să beneficieze de noi oportunități de dezvoltare culturală și socială și de creștere economică*" și s-au angajat să colaboreze în direcția unei „*Uniuni în care tinerii primesc cea mai bună educație și formare și în care pot studia și găsi locuri de muncă pe întregul continent*" [4]. Puţin mai târziu, în comunicarea sa din 14 noiembrie 2017 [3], Comisia Europeană și-a prezentat viziunea în privința eforturilor care trebuie depuse în vederea creării, până în 2025, a unui spațiu european al educației, în care învățarea să nu fie afectată de frontiere, în vederea unei Uniuni în care șederea într-un alt stat membru pentru a studia și pentru a învăța, indiferent sub ce formă și în ce cadru, va fi ceva obișnuit și în care, pe lângă limba maternă, stăpânirea altor două limbi va deveni norma și a unei Uniuni în care cetățenii vor conștientiza pe deplin propria identitate în calitate de europeni, moștenirea culturală europeană și diversitatea acesteia. În contextul dat, Comisia a subliniat necesitatea promovării programului Erasmus+, care și-a dovedit deja utilitatea, pentru ca acesta să vizeze, pe lângă toate categoriile de cursanți pe care le acoperă deja, și cursanții care se bucură de mai puține oportunități.

Importanța educației, a formării și a tineretului pentru viitorul Uniunii este reflectată şi în Comunicarea Comisiei din 14 februarie 2018 intitulată „Un nou cadru financiar multianual, modern și capabil să asigure îndeplinirea eficientă a obiectivelor prioritare ale Uniunii după anul 2020" [15], care subliniază faptul, că statele membre trebuie să își onoreze angajamentele pe care și le-au asumat în cadrul Summitului social de la Göteborg [3], inclusiv prin punerea în aplicare integrală a Pilonului european al drepturilor sociale și a primului său principiu privind educația, formarea și învățarea pe tot parcursul vieții. Comunicarea evidențiază necesitatea intensificării mobilității și a schimburilor, în special în cadrul unui program care să fie consolidat în mod substanțial, favorabil incluziunii și extins, astfel cum a solicitat Consiliul European în concluziile sale din 14 decembrie 2017.

Potrivit primului principiu-cheie al Pilonului european al drepturilor sociale, proclamat și semnat în mod solemn la 17 noiembrie 2017 de Parlamentul European, de Consiliu și de Comisie, orice persoană are dreptul la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții care să fie favorabile incluziunii și de înaltă calitate pentru a-și menține competențele

și a dobândi altele noi care să îi permită să participe pe deplin în societate și să gestioneze cu succes tranzițiile pe piața forței de muncă. [13, p.11] Puţin mai devreme, la 16 septembrie 2016, cei 27 de șefi de stat sau de guvern s-au întâlnit informal la Bratislava [5] pentru a discuta viitorul Uniunii Europene, unde au subliniat faptul că sunt hotărâți să ofere oportunități mai bune pentru tineret.

În acest context, este necesar să se stabilească Programul pentru educație, formare, tineret și sport (denumit în continuare „programul") care să succeadă programului Erasmus+ din perioada 2014-2020 stabilit prin Regulamentul (UE) nr. 1288/2013 al Parlamentului European și al Consiliului [14]. Caracterul integrat al programului din perioada 2014-2020 care a acoperit învățarea în orice context – formal, non-formal și informal, în toate etapele vieții – ar trebui menținut, pentru a stimula parcursuri de învățare flexibile, care să le permită cetățenilor să își dezvolte competențele de care au nevoie pentru a face față provocărilor secolului XXI.

Programul ar trebui să dispună de mijloacele necesare pentru a contribui într-o și mai mare măsură la punerea în aplicare a obiectivelor și a priorităților strategice ale Uniunii în domeniul educației, formării, tineretului și sportului.

O abordare coerentă a învățării pe tot parcursul vieții este esențială pentru gestionarea diferitelor tranziții cu care oamenii se confruntă de-a lungul vieții lor. În continuarea acestei abordări, următorul program ar trebui să mențină o relație strânsă cu cadrul strategic general pentru cooperarea în materie de politică la nivelul Uniunii în domeniul educației, inclusiv în ceea ce privește agendele de politici pentru unitățile de învățământ, învățământul superior, educația și formarea profesională și învățarea în rândul adulților, consolidând în același timp sinergiile cu alte programe și domenii de politică ale Uniunii și dezvoltând noi asemenea sinergii.

Programul are un rol fundamental în crearea unui spațiu european al educației și ar trebui să fie în măsură să contribuie la următorul cadru strategic de cooperare în domeniul educației și formării și la Agenda pentru competențe în Europa [1] printr-un angajament comun față de importanța strategică a aptitudinilor și a competențelor pentru sprijinirea locurilor de muncă, a creșterii economice și a competitivității. Programul ar trebui să ajute statele membre să îndeplinească obiectivele Declarației de la Paris

privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație [14]. Din acest considerent Comisia Europeană a adoptat propunerea în acest sens anunțată de președinta Ursula von der Leyen în discursul său privind starea Uniunii din 2022 şi a declarant anul 2023 Anul European al Competențelor [17]. Prin Anul european al competențelor, în cooperare cu Parlamentul European, statele membre, partenerii sociali, serviciile publice și private de ocupare a forței de muncă, camerele de comerț și industrie, furnizorii de educație și formare, lucrătorii și întreprinderile, Comisia își propune să dea un nou impuls învățării pe tot parcursul vieții prin:

- Promovarea unor **investiții în formare și perfecționare** mai consistente, mai eficace și mai favorabile incluziunii pentru a valorifica întregul potențial al forței de muncă europene și pentru a sprijini tranzițiile de la un loc de muncă la altul.
- Asigurarea **caracterului adecvat al competențelor** în raport cu nevoile pieței forței de muncă, cooperând totodată cu partenerii sociali și cu întreprinderile.
- **Corelarea aspirațiilor și a seturilor de competențe ale persoanelor cu oportunitățile de pe piața forței de muncă**, în special pentru tranziția verde și digitală și pentru redresarea economică. Se va acorda o atenție deosebită activării unui număr mai mare de persoane pe piața forței de muncă, în special a femeilor și a tinerilor, cu precădere a celor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare.
- **Atragerea persoanelor din țări terțe cu competențele** de care UE are nevoie, inclusiv prin consolidarea oportunităților de învățare și a mobilității și prin facilitarea recunoașterii calificărilor.

Programul pentru educație, formare, tineret și sport ar trebui să fie coerent cu noua strategie pentru tineret a Uniunii Europene [15], cadrul pentru cooperarea europeană în domeniul tineretului pentru perioada 2019-2027, care se bazează pe Comunicarea din 22 mai 2018 a Comisiei intitulată „Implicarea, conectarea și responsabilizarea tinerilor: o nouă strategie a UE pentru tineret" [8]. Programul ar trebui să țină seama de planul de lucru al Uniunii pentru sport, care constituie cadrul de cooperare la nivelul UE în domeniul sportului pentru perioada 1 ianuarie 2021-30 iunie 2024 [16].

Ar trebui să se asigure coerență și complementaritate între planul de lucru al Uniunii și acțiunile susținute prin intermediul programului în domeniul sportului. Este necesar să se pună accentul în special pe sportul de masă, ținând cont de rolul important pe care acesta îl are în promovarea activității fizice și a unui stil de viață sănătos, a incluziunii sociale și a egalității. Programul ar trebui să contribuie la promovarea valorilor europene comune prin intermediul sportului, a bunei guvernanțe și a integrității în domeniul sportului, precum și a educației, formării și competențelor în ceea ce privește sportul și prin sport.

Programul ar trebui să contribuie la consolidarea capacității de inovare a Uniunii, în special prin sprijinirea activităților de mobilitate și de cooperare care promovează dezvoltarea de competențe în domenii sau discipline de studiu prospective, precum științele, tehnologia, ingineria și matematica, schimbările climatice, mediul, energia curată, inteligența artificială, robotica, analiza datelor și artele/designul, cu scopul de a ajuta oamenii să își dezvolte cunoștințele, aptitudinile și competențele necesare pentru viitor.

În comunicarea sa privind consolidarea identității europene prin educație și cultură [3], Comisia a subliniat rolul esențial al educației, culturii și sportului în promovarea cetățeniei active și a valorilor comune în rândul generațiilor mai tinere. Consolidarea identității europene și promovarea participării active a cetățenilor la procesele democratice sunt aspecte esențiale pentru viitorul Europei și al societății democratice. Călătoriile în străinătate pentru a studia, a învăța, a se forma și a lucra sau pentru a participa la activități pentru tineret și sportive contribuie la consolidarea acestei identități europene în toată diversitatea sa și a sentimentului de apartenență la o comunitate culturală, precum și la promovarea, în rândul cetățenilor de toate vârstele, a unei astfel de cetățenii active. Cei care au luat parte la activitățile de mobilitate ar trebui să se implice în comunitățile lor locale, precum și în comunitățile locale din țara lor gazdă pentru a face schimb de experiențe. Ar trebui sprijinite activitățile legate de consolidarea tuturor aspectelor legate de creativitate în educație, formare și tineret, precum și cele legate de promovarea competențelor-cheie individuale.

Ar trebui stimulată dimensiunea internațională a programului, care vizează oferirea unui număr mai mare de oportunități pentru mobilitate, cooperare și dialog politic cu țările terțe care nu sunt asociate la program.

Pornind de la punerea în aplicare cu succes a activităților internaționale în ceea ce privește învățământul superior și tineretul în cadrul programelor precedente din domeniul educației, formării și tineretului, ar trebui ca activitățile de mobilitate internațională să fie extinse și în alte sectoare, cum ar fi educația și formarea profesională.

În conformitate cu viziunea creării unui adevărat spațiu european al educației, programul ar trebui, de asemenea, să stimuleze mobilitatea și schimburile și să promoveze participarea studenților la activități educaționale și culturale, prin sprijinirea digitalizării proceselor, cum ar fi legitimația europeană de student. Această inițiativă poate fi un pas important pentru ca mobilitatea să devină o realitate pentru toți, în primul rând permițând unor instituții de învățământ superior să trimită și să primească mai multe schimburi de studenți și, în al doilea rând, facilitând accesul studenților la diverse servicii (bibliotecă, transport, cazare) înainte de a ajunge la instituția din străinătate.

Programul ar trebui să încurajeze participarea tinerilor la viața democratică a Europei, inclusiv prin sprijinirea unor proiecte de participare care să le permită tinerilor să se implice și să învețe cum să participe la societatea civilă, prin sensibilizare cu privire la valorile europene comune, inclusiv cu privire la drepturile fundamentale, prin facilitarea de întâlniri între tineri și factorii de decizie de la nivel local, național și de la nivelul Uniunii și totodată prin contribuții la procesul de integrare europeană.

Programul ar trebui să le ofere tinerilor mai multe posibilități de a descoperi Europa prin experiențe de învățare în străinătate. Tinerilor în vârstă de optsprezece ani, în special celor cu mai puține oportunități, ar trebui să li se dea șansa de a avea o primă experiență pe termen scurt, individuală sau în grup, de a călători în Europa în cadrul unei activități educaționale informale menite să le dezvolte sentimentul de apartenență la Uniunea Europeană și să îi ajute să descopere diversitatea culturală a acesteia. Programul ar trebui să identifice organismele responsabile cu atragerea și selectarea participanților și ar trebui să susțină activități care promovează dimensiunea de învățare a experienței oferite.

Programul ar trebui să sprijine măsuri de consolidare a cooperării dintre instituții și organizații care își desfășoară activitatea în domeniul educației, formării, tineretului și sportului, recunoscând rolul lor fundamental în în-

zestrarea persoanelor cu aptitudinile, cunoștințele și competențele necesare într-o lume în schimbare, precum și în valorificarea în mod corespunzător a potențialului de inovare, creativitate și spirit antreprenorial, în special în cadrul economiei digitale.

În concluziile sale din 14 decembrie 2017 de la Bruxelles, din cadrul Reuniunii Consiliului European [17] , Consiliul European a invitat statele membre, Consiliul și Comisia să adopte o serie de inițiative pentru ca în domeniul educației și formării cooperarea europeană să treacă la un nou nivel, inclusiv prin încurajarea creării, până în 2024, a unor „universități europene", constând în rețele ascendente de universități de pe întreg teritoriul UE, iar programul ar trebui să sprijine aceste universități europene.

Programul ar trebui să furnizeze și mijloacele de a răspunde acestor solicitări și să sprijine dezvoltarea unor platforme transnaționale de centre de excelență profesională, bine integrate în strategiile locale și regionale pentru creștere economică, inovare și competitivitate. Aceste centre de excelență ar trebui să acționeze ca vectori de competențe profesionale de calitate, în contextul unor provocări sectoriale, sprijinind, în același timp, schimbările structurale generale și politicile socioeconomice din UE.

Programul ar trebui să contribuie la facilitarea transparenței și a recunoașterii competențelor și calificărilor, precum și a transferului de credite sau de unități de rezultate ale învățării, pentru a stimula asigurarea calității și pentru a sprijini validarea învățării non-formale și informale, gestionarea competențelor și orientarea. În acest sens, programul ar trebui, de asemenea, să ofere sprijin punctelor de contact și rețelelor de la nivel național și celor de la nivelul Uniunii, care facilitează schimburile transeuropene și totodată dezvoltarea unor parcursuri de învățare flexibile între diferite domenii ale educației, formării și tineretului și între contexte formale și non-formale.

Programul ar trebui să mobilizeze potențialul foștilor participanți la Erasmus+ și să sprijine activitățile desfășurate în special de rețelele de absolvenți, de ambasadori și de colegi (EuroPeers), încurajându-i pe aceștia să acționeze pentru popularizarea programului.

Pentru a asigura cooperarea cu alte instrumente ale Uniunii și pentru a veni în sprijinul altor politici ale Uniunii, ar trebui ca persoanelor din diferite sectoare de activitate, cum ar fi sectorul public, agricultură și întreprinderi, să li se oferte oportunități de mobilitate care să le permită să aibă

o experiență de învățare în străinătate în urma căreia, în orice etapă a vieții lor, să poată să avanseze și să se dezvolte atât pe plan profesional, cât și pe plan personal, în special prin conștientizarea identității lor europene și prin dobândirea unei înțelegeri a diversității culturale europene. Programul ar trebui să constituie un punct de intrare pentru programele de mobilitate transnațională ale Uniunii care au o puternică dimensiune de învățare, simplificând oferta de astfel de programe pentru beneficiari și pentru cei care iau parte la aceste activități. Ar trebui facilitată dezvoltarea unor proiecte Erasmus; ar trebui să se adopte măsuri specifice pentru a ajuta promotorii de proiecte Erasmus să solicite granturi sau să creeze sinergii folosind sprijinul oferit de fondurile structurale și de investiții europene și de programele legate de migrație, securitate, justiție și cetățenie, sănătate și cultură.

Este important să se stimuleze predarea, învățarea și cercetarea cu privire la aspecte legate de integrarea europeană și să se promoveze totodată dezbaterile cu privire la aceste aspecte, prin intermediul acțiunilor Jean Monnet din învățământul superior, dar și din alte domenii ale educației și formării. Într-o perioadă în care valorile comune pe care se întemeiază Uniunea și care fac parte din identitatea noastră europeană sunt puse la încercare, iar cetățenii prezintă niveluri scăzute de implicare, este deosebit de important să se încurajeze sentimentul de identitate europeană și angajamentul față de proiectul european. Programul ar trebui să contribuie la dezvoltarea excelenței în ceea ce privește studiile de integrare europeană.

Investițiile în educație reprezintă un interes comun al tuturor statelor membre și al Europei, în ansamblu, acestea fiind forța motrice pentru crearea de locuri de muncă, creștere economică și bunăstare sporită și, de asemenea, sprijină ridicarea nivelului de convergență economică și socială între statele membre și în cadrul acestora. Investirea în educația inițială și în formare, precum și în actualizarea competențelor pe tot parcursul vieții, este aducătoare de dividende, atât pentru bugetul personal, cât și pentru cel public. Însă educația nu contribuie doar la realizarea obiectivelor economice și sociale. Educația este și un drept, astfel cum se prevede la articolul 14 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [2], chiar dacă domeniul de aplicare al acestui drept se limitează la acțiunea instituțiilor și organismelor UE și se aplică statelor membre doar atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

În general, sistemele de învățământ și de formare din Europa sunt de bună calitate, dar au și neajunsuri: prea mulți elevi dobândesc doar un nivel scăzut de competențe. Recent, ponderea „celor cu un nivel scăzut de performanță” la disciplina „știință” a crescut cu 25 %. Ponderea elevilor cu rezultate slabe la matematică a stagnat de-a lungul anilor în jurul a 20 %. Acești tineri se vor confrunta cu probleme serioase pe piața muncii. Un procent de 20 % din 7 populația în vârstă de muncă are competențe scăzute la citire și la matematică, iar 44 % din populația UE are competențe digitale reduse. În contextul în care cererea de competențe este în continuă creștere, această problemă nu va dispărea. [3]

Un alt aspect-cheie menit să garanteze o educație de calitate este asigurarea faptului că sistemele educaționale, inclusiv cele de formare profesională, diseminează toate cunoștințele, competențele și capabilitățile considerate a fi esențiale în lumea de astăzi. Având în vedere că nevoile de competențe sunt în evoluție rapidă, învățarea la locul de muncă prin ucenicii sau într-un context mai amplu al învățării pe tot parcursul vieții este esențială, de aceea întreprinderile au un rol important de îndeplinit în cadrul parteneriatelor dintre sistemele de învățământ și sectoarele industriale. Pentru valorificarea beneficiilor aduse de evoluțiile tehnologice, este necesar să se identifice soluții la deficiențele existente privind predarea competențelor digitale, de exemplu codificarea sau competențele în materie de securitate cibernetică, educația în domeniul mass mediei și competențele antreprenoriale. În plus, competențele sociale, civice și capacitatea de „a învăța să înveți” sunt esențiale pentru ca tinerii să facă parte pe deplin dintr-o lume a diversității cu societăți în rapidă schimbare. Sunt necesare mai multe eforturi pentru realizarea unei programe școlare cuprinzătoare și care să includă toate aceste „competențe esențiale”.

O problemă suplimentară o reprezintă faptul că numărul studenților care optează să studieze discipline precum științele, tehnologia, ingineria și matematica este redus, în special în rândul fetelor. În acest sens, nu există suficiente oportunități pentru ca studenții să poată urma cursuri interdisciplinare și sunt prea puțini studenți care combină științele și tehnologia cu artele. Din această cauză crește riscul apariției unui deficit de forță de muncă și de competențe, ceea ce poate frâna inovarea și competitivitatea.

Concluzii:

Astfel, **putem conchide,** că această comunicare prezintă viziunea asupra unui **Spațiu european al educației**, pe baza Noii agende pentru competențe în Europa [11] și prin investirea în inițiativele tinerilor europeni [9,10, 6,12]. Educația este o parte din soluția menită să ducă la obținerea de locuri de muncă decente de cât mai mulți oameni, să răspundă mai bine la nevoile de competențe ale economiei și să consolideze reziliența Europei într-un context al schimbărilor rapide și profunde induse de revoluția tehnologică și de globalizare. Acest ultim aspect a fost abordat de Comisie și în Documentul de reflecție privind valorificarea oportunităților legate de globalizare din 2017 [7], în care se subliniază rolul-cheie al politicilor în domeniul social și al educației în ceea ce privește asigurarea rezilienței, inovării și competitivității. Europa nu excelează în furnizarea de competențe înalt calificate, întrucât până și statele membre cu cele mai bune performanțe sunt întrecute de țările asiatice avansate. Cu toate acestea, Europa are ambiția de a valorifica toate oportunitățile create de noile evoluții. Prin urmare, este în interesul comun al tuturor statelor membre să valorifice întregul potențial al educației și culturii, ca factori motrici ai creării de locuri de muncă, ai echității sociale și ai cetățeniei active, precum și ca mod de a trăi identitatea europeană în deplina sa diversitate.

Aşadar, Europa este o comunitate culturală, întemeiată pe valori comune și pe o integrare economică de succes, în special pe piața internă. Economia socială de piață a Uniunii Europene este o emblemă a modului de viață european, care pune laolaltă libertatea economică și principiile sociale, astfel cum sunt reflectate în pilonul european al drepturilor sociale. Educația și cultura sunt, în primul rând, politici care țin de competența statelor membre și a autorităților regionale și locale ale acestora. Nivelul european joacă un rol complementar important, în special în cazul activităților transfrontaliere (exemplul cel mai proeminent al acțiunii UE fiind programul Erasmus+ și programul Media). Este în interesul comun al tuturor statelor membre să se valorifice pe deplin potențialul educației și culturii. Un efort comun ar permite Europei în ansamblu să gestioneze mai bine provocările cu care se confruntă. O viziune pentru 2025 ar fi o Europă în care învățarea, studiul și cercetarea nu ar fi îngrădite de frontiere. Un continent, în care rămânerea în alt stat membru pentru a studia, a învăța sau a munci, a devenit

o normalitate, și în care, pe lângă limba maternă, cunoașterea a încă două limbi străine a devenit normă. Un continent în care oamenii au un puternic sentiment al identității lor de europeni, al patrimoniului cultural european și a diversității sale. Această viziune trebuie să se realizeze printr-un efort comun. Acest lucru va însemna colaborarea pentru punerea în aplicare a unei agende comune, cu respectarea deplină a principiului subsidiarității. Plasarea educației și a culturii în centrul reflecției noastre cu privire la modul în care putem consolida identitatea noastră europeană comună și prezentarea de idei și inițiative concrete pentru realizarea acestui obiectiv sunt cele mai bune căi de prezervare a diversității și bogăției Uniunii Europene.

Referințe bibliografice:

1. Agenda europeană a competențelor https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en, accesat la 25.09.23.
2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2012/C 326/02), în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 26.10.2012 ISSN 1977-0782.
3. Consolidarea identității europene prin educație și cultură. Contribuția Comisiei Europene la reuniunea liderilor din 17 noiembrie 2017 de la Göteborg. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0673&from=LV accesat la 25.09.23.
4. Declarația de la Roma, 25 martie 2017. https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration/, accesat la 25.09.23.
5. Declarația și foaia de parcurs de la Bratislava, 16 septembrie 2016 https://www.consilium.europa.eu/media/21250/160916-bratislava-declaration-and-roadmapen16.pdf , accesat la 25.09.23.
6. Dezvoltarea școlilor și calitatea excelentă a predării pentru un început bun în viață. COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Bruxelles, 30.5.2017 COM(2017) 248 final. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0248&rid=1 accesat la 25.09.23.
7. DOCUMENT DE REFLECȚIE PRIVIND VALORIFICAREA OPORTUNITĂȚILOR OFERITE DE GLOBALIZARE. Bruxelles, 10.5.2017 COM(2017) 240 final. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0240&from=HR , accesat la 25.09.23.
8. Implicarea, conectarea și responsabilizarea tinerilor: o nouă strategie a UE pentru tineret. COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMEN-

TUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Bruxelles, 22.5.2018 COM(2018) 269 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0269&from=RO accesat la 25.09.23.
9. Investiția în tinerii Europei. COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Bruxelles, 7.12.2016 COM(2016) 940 final https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0940&from=ES, accesat la 25.09.23.
10. Îmbunătățirea și modernizarea educației. COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Bruxelles, 7.12.2016 COM(2016) 941 final https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0941&from=BG, accesat la 26.09.23.
11. O nouă agendă a UE pentru învățământul superior. COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Bruxelles, 30.5.2017 COM(2017) 247 final https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0247&from=ET, accesat la 26.09.23.
12. O NOUĂ AGENDĂ PENTRU COMPETENȚE ÎN EUROPA. COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Bruxelles, 10.6.2016 COM(2016)381 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=LT, accesat la 26.09.23.
13. Pilonului european al drepturilor sociale, 2017, 24 pagini, pag. 11. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0673&from=LV, accesat la 26.09.23.
14. Promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație. Privire de ansamblu asupra politicii educaționale şi evoluțiile din Europa în urma Declarația de la Paris de la 17 martie 2015, Bruxelles, 2016 ISBN 978-92-9492-143-7
15. Regulament al Parlamentului European şi al Consiliului de instituire a „Erasmus”, programul Uniunii pentru educație, formare, tineret și sport, și

de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1288/2013, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 20.12.2013 ISSN 1977-0782.
16. Rezoluția Consiliului privind Planul de lucru al Uniunii Europene pentru sport (1 ianuarie 2021-30 iunie 2024), în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 4.12.2020 ISSN 1977-0782.
17. Reuniunea Consiliului European (14 decembrie 2017) – *Concluzii* https://www.consilium.europa.eu/media/32223/14-final-conclusions-rev1-ro.pdf, accesat la 26.09.23.
18. Un nou cadru financiar multianual, modern și capabil să asigure îndeplinirea eficientă a obiectivelor prioritare ale Uniunii după anul 2020. Contribuția Comisiei Europene la reuniunea informală a liderilor din 23 februarie 2018. http://publications.europa.eu/resource/cellar/6dda7129-123c-11e8-9253-01aa75ed71a1.0021.03/DOC_1, accesat la 26.09.23
19. https://europunkt.ro/2022/10/12/anul-2023-anul-european-al-competentelor/, accesat la 26.09.23.